

Т. Ф. Богуш,
вчитель української мови і
літератури, вчитель-методист
Овруцької ЗЗСО І-ІІ ст. № 4

Заняття-практикум літературної студії «Первоцвіт». **Від естетичного сприймання – до образного відтворення**

*Словесна творчість – це могутній
засіб розумового розвитку людини,
перед якою відкривається світ.
З того часу, як слово стає для дитини
інструментом, за допомогою якого
твориться нова краса, дитина
піднімається на нову сходинку
бачення світу, досягає якісно нового
етапу у своєму духовному розвитку.
Їй хочеться у слові виразити своє
захоплення, свій подив перед красою
світу!*

В.О. Сухомлинський

Охочі до літературної творчості діти є в кожній школі, і їх ні за яких умов не можна залишити наодинці з їхніми проблемами.

Тому словесник, залюблений в українське слово, просто зобов'язаний подати цим непересічним учням руку допомоги, згуртувати їх у творчий колектив. Сутність літературного хисту, а тим паче поетичного, визначити важко, а іноді взагалі неможливо.

Найважливішими ознаками здібностей школярів є особливе відчуття ритмомелодики поетичного рядка, слова, вміння узагальнювати, складати образні мовні композиції тощо.

У поезії найбільше цінується образність, тому учитель повинен визначити здатність дітей до образотворення, якщо можна, навчити їх цьому.

Дієвим способом такого навчання є естетичне сприймання, від якого переходимо до образного, а далі – до художнього відтворення.

Значну допомогу в цьому літстудійцям і керівнику надають екскурсії в природу, поетичні конкурси, турніри творчої учнівської молоді, проведення звітів для вчителів та учнів школи, занять-практикумів тощо.

Тема заняття. Естетичне сприймання та образне відтворення.

Мета заняття: стимулювати пізнавальні потреби і творчість школярів, формувати поетичне бачення світу, образне мислення, виховувати внутрішню потребу через слово пізнавати світ та розширювати свої знання про нього, виховувати любов до рідного краю, малої батьківщини.

Заняттю-практикуму передувала екскурсія до Поліського природного заповідника (с. Селезівка, Овруцький район, Житомирська область).

Під час екскурсії, яку провела науковий співробітник заповідника, учні пройшли екологічною стежкою, відвідали музей природи, партизанську землянку, милувалися пейзажами цього чарівного куточка поліської землі, а також краєвидами Словечансько-Овруцького кряжу, який супроводжував нас від самого Овруча до Словечного.

Перебіг заняття:

Слово вчителя

Матінка-природа – це начало всіх начал, перешопричина всього, що оточує нас із видимого і невидимого. Це життєдайне джерело не одному поколінню митців. Ми лише намагаємося зрозуміти її закони – слухаємо, відчуваємо, захоплюємося і дивуємося. Усе в образному світі має свій колір, звук, настрій.

А екскурсія в Поліський природний заповідник дала вам великий поштовх до власної творчості. Ви розширили свій світогляд, збагатилися сюжетами для своїх майбутніх творів.

Тому пропоную пригадати побачені протягом екскурсії пейзажні картини, предмети, об'єкти, що особливо запам'яталися і схвилювали вас, та образно відтворити їх у слові.

Завдання 1

Як можна образно передати красу Словечансько-Овруцького кряжу?

Відповіді учнів:

Легендарна таємнича країна, найцікавіший куточок Житомирського Полісся, острів, що загубився серед безкраїх просторів, край конвалії і азалії, дивний куточок нашого краю, чарівна купина.

Завдання 2

Дібрати словесні назви, образні вирази до азалії понтійської (рододендрон жовтий), яку ми зустріли, проїхавши с. Бігун, обабіч дороги («Азалій цвіт мене ночами кликав Пожежею оранжєвих суцвіть, - То болота заходилися криком, Мов запалить хотіли цілий світ...» Михайло КЛИМЕНКО).

Відповіді учнів:

Унікальна рослина, кавказька красуня, цариця лісів, струнка красуня, струнка, як жовта свічка серед лісу; крадьома визирає з лісових хащ, як сонце з небес; має зелену сукню, вкрита зеленим покривалом, таємниче сімейство, дружна сімейка, бабуся-азалія, неопалима купина Полісся, що горить жовтим вогнем...

Завдання 3

Зустріч з багаторічним високим дубом, що росте біля центрального входу в заповідник. Вона залишила школярам незабутні спогади.

Доберіть йому образну назву.

Відповіді учнів:

Охоронець заповідника, його сторожа, стрункий велетень, цар лісу, що навколо гомонить, старезний і кремезний...

Завдання 4

Коли учні рухалися «екологічною стежкою», то на корі старого трухлявого дерева помітили жука-оленя, якого занесено до «Червоної книги України».

Як можна ще назвати його?

Відповіді учнів:

Рогатий жук, примостився на корі жук-красень, має оленячі роги, декоративна комаха, місцевий пам'ятник природи, живе у хатці-дуплянці.

Завдання 5

Школярі побачили також висохлу від спеки міленьку лісову річечку та хатку бобрів, збудовану ними дуже майстерно, але вимушено залишену.

Опишіть побачене словесно.

Відповіді учнів:

Річечка-сирітка, хатку залишили вусаті жителі, прекрасні будівничі, «подушка» в хатці – пісок.

Завдання 6

Велику цікавість у дітей викликала «хатка» гадючки між двома невеличкими бетонними плитами. А сама її господиня, нагрівшись на сонці, заховалася в ній, коли учні підійшли ближче. Про це їх попередила екскурсовод. Так воно й вийшло.

Як можна образно розповісти про цю зустріч?

Відповіді учнів:

Несподівана зустріч, нежданий візит, краще сховатися від людського ока, надійна хатка, мудра гадючка, годі ніжитись на сонці, вильнувши хвостом, сказала нам «до побачення».

У Поліському природному заповіднику літстудійці побачили ще дуже багато цікавого, розширили світогляд, поповнили словник.

Спочатку вони описували предмети як живі створіння, людей, звірів, птахів. Саме з цього починається навчання образності. Згодом усе ставало складнішим: вчимо висловлювати власні почуття, переживання, викликані широким спектром предметів, явищ. Для цього слід скористатися екскурсіями на природу.

Описана екскурсія дала учням великий поштовх до власної творчості, збагатила сюжетами для майбутніх творів.

Схематично цю роботу можна зобразити так: пізнавальне сприймання (візуальне) – естетичне (оцінювальне) – образне (художньо-перетворювальне).

Така робота особливо потрібна на початковому етапі навчання. Школярі мають переконатися, що творення образів не така вже й складна річ. У кожному з них виникне бажання творити не лише колективно, а й індивідуально.

(Літстудійці отримують аналогічні домашні завдання).

Після екскурсії учні написали вірші про побачене.

З творчого доробку членів літстудії

Дивний острів

Дивний острів є у нас –
Словечансько-Овруцький кряж,
Що красується уже віки,
Та все ж дивний він який!

Кажуть, пальми тут росли,
Соковиті секвої і фікуси вічнозелені,
Пройшли часи, азалія й конвалія
Лишилися серед берізок, кленів.

Ти – одне з чудес природи,
Бо не позичати тобі вроди,
І дивуєш всіх красою –
Як же не пишатися тобою?

П. Назаренко, 7 кл.

Охоронець

Дуб розкішний,
Наче цар всевишній,
Нас зустрів і привітав,
Бо так довго всіх чекав.

Бачив він багато на віку,
Тож повідав нам історію таку:
Партизани тут відпочивали,
Від фашистів їх дуби ховали.

Боронив їх велетень, як брат,
Нам тепер він також вельми рад,

Бо росте в оцій самотині
І в журбі минають його дні...

І. Могиловець, 7 кл.

Кавказька красуня

Чи добре в нас тобі,
Азаліє понтійська?
Де краєвиди голубі
І до озер неблизько.

Шумлять дощами вимиті джерела,
Так весело струмочки жебоняць,
Чомусь стоїш ти невесела,
Нехай ліси тебе ці звеселять.

З Кавказу чи з Карпат прийшла
І прижилася на Поліссі.
Тут мамонти сусідили з тобою,
Сьогодні ми милуємось чарівною красою...

Д. Шадура, 7 кл.

Хатинка-сирітка

Міленька річечка текла
Та висохла від спеки,
Боброву хатку зберегла –
Живуть ці зодчі недалеко...

Вусаті гризуни-майстри,
Умілі будівничі
Хатинку із гілля звели –
Для них це діло звичне...

О. Шадура, 7 кл.

Рогатий жук

Хто це? Хто
Сидить на дубі?
Примостився на корі
Унизу, а не вгорі.

Та це ж жук рогатий,
Не лякайтеся, дівчата,
Він спокійний і не вкусить,
На корі трухлявій жити мусить...

І. Гаращук, 7 кл.

Висновок.

Як керівник шкільної літературної студії хочу зазначити, що одними заняттями робота учнів у ній не обмежується. Вони беруть участь у позакласних заходах (конкурсах читців-декламаторів, поетичних турнірах, літературно-мистецьких святах, книжкових виставках, екскурсіях літературними маршрутами в природу тощо).

Колективна робота, побудована на добровільній основі, спільному інтересі, здружує дітей між собою. Серед них панує атмосфера відкритості, рівноправності, взаємодопомоги і доброзичливості.

Літстудійці читають і обговорюють власні твори, проводять мовно-літературні ігри, вікторини, читають і обговорюють твори видатних майстрів слова.

Обов'язковими є заняття з теорії літератури. Поглиблене вивчення, розуміння мовно-стилістичних засобів виразності і тропів, поетичних фігур, основ віршування дає можливість учням глибше розуміти прочитане, глибоко вникнути в суть художніх образів і символів, виробляти поетичне бачення світу і образне мислення.